

Hur gick det?

Sammanställning av distriktsidrottsförbundens och specialidrottsförbundens utvärderingar av Handslaget

Joakim Åkesson

Innehåll

Om författaren.....	3
Inledning.....	5
Syfte	5
Metod	5
Allmänna reflektioner och iakttagelser.....	7
Specialidrottsförbundens utvärderingar	8
Visioner och Mål	8
Strategier	9
Resultat och effekter	11
Könsfördelning och åldersfördelning	13
Reflektioner och kommentarer	13
Tankar om framtiden	15
Distriktsidrottsförbundens utvärderingar.....	17
Visioner och mål	17
Strategier	17
Resultat och effekter	18
Könsfördelning och åldersfördelning	20
Reflektioner och kommentarer	20
Tankar om framtiden	21
Sammanfattning	23
Specialidrottsförbunden.....	23
Distriktsidrottsförbunden	23

Om författaren

Författaren av denna sammanställning, Joakim Åkesson, har en kandidatexamen i Idrottsvetenskap. Han är forskarstuderande i ämnet idrott, med inriktning mot idrottens arbetsmarknad, vid Örebro universitet - i samarbete med Malmö högskola. Joakim är också verksam med undervisning och forskning vid Idrottsvetenskapliga enheten på Malmö högskola.

Inledning

Handslags-satsningen pågick under fyra överlappande år mellan 2004 och 2007. Det var en statlig satsning på idrotten som innebar en miljard kronor i bidrag till idrottsrörelsen och dess föreningar över en fyraårsperiod. Bidraget syftade till att stödja och uppmuntra idrottsföreningar och deras förbund *att öppna dörrarna för fler, hålla tillbaka avgifterna, satsa mer på flickors idrottande, delta i kampen mot droger och intensifiera samverkan med skolorna*. Medlen kom från AB Svenska Spels överskott.

När satsningen led mot sitt slut uppmanades specialidrottsförbund (SF) och distriktsidrottsförbund (DF) att författa utvärderingar av den fyraåriga satsningen. Riktlinjerna för utvärderingarna var ganska öppet formulerade. Några saker ombads förbunden dock uttala sig om. Exempelvis skulle de skriva något om vilka prioriteringar de hade gjort, vilka nya aktiviteter som kommit till stånd, vilka målgrupper man riktat sig mot, hur åldersfördelningen sett ut bland de aktiva, hur könsfördelningen sett ut bland de aktiva, samt vilka metoder man använt sig av.

Handslagsområdena och distriktsidrottsförbundens speciella roll

Distriktsidrottsförbunden hade en speciell roll att spela i handslaget. De skulle enbart dela ut handslagsmedel till handslagsprojekt som handlade om *idrottens intensifierade samverkan med skolan*, till skillnad från specialidrottsförbunden som förutom detta område kunde bevilja projektbidrag inom områdena *öppna dörrarna för fler, hålla tillbaka avgifterna, satsa mer på flickors idrottande och delta i kampen mot droger*.

Syfte

Detta är en sammanställning av förbundens (SF och DF) egna utvärderingar av deras handslags-satsningar. Syftet med sammanställningen är framförallt att lyfta fram de generella dragen i utvärderingarna. Vad ger förbunden uttryck för? Vad har de gemensamt? Vad skiljer dem åt? Fokus ligger främst på det generella - det vill säga vad de har gemensamt - men det mer specifika lyfts också fram i viss utsträckning.

Det var inte alla förbund som lyckades uppbåda en utvärdering i tid och den 11 december 2007 hade följande förbund ännu inte lämnat in sin utvärdering:

SF: Amerikansk Fotboll, Casting, Rodd, Sport-skytte och Squash;
DF: Uppland och Västergötland

Satsningarna i dessa förbund omfattas alltså inte av denna sammanställning, det gör dock övriga 62 SF och 19 DF.

Vägledande frågeställningar

För att bringa ordning i alla redogörelser, förklaringar, reflektioner, kommentarer och deklara-tioner som utvärderingarna omfattar, utformades några vägledande frågeställningar. Frågeställningarna var en ledstång vid sammanställnings-arbetet och möjliggjorde en kategorisering av formuleringarna i utvärderingarna.

1. Vad ville förbunden göra av satsningen? (Mål och visioner)
2. Hur genomförde de satsningen? (Strategier)
3. Vad hände - vilka effekter hade satsningen? (Resultat och effekter)
4. Vilka reflektioner hade de rörande satsningen? (Reflektioner och kommentarer)
5. Hur vill de arbeta i framtiden? (Tankar om framtiden)

Metod

För att finna svaren på de vägledande frågeställningarna genomfördes en innehållsanalys av utvärderingarna. Innehållsanalysen bestod av fyra moment:

1. Först lästes utvärderingarna igenom. Det innehåll i utvärderingarna som bidrog till svaren på de vägledande frågeställningarna uppmärksammades särskilt.
2. Sedan utformades en profil för varje förbund utifrån de vägledande frågeställningarna och innehållet i utvärderingarna. Profilerna var indelade i fem profilområden. Profilområdena var:
 - A) Visioner och mål
 - B) Strategier
 - C) Resultat och effekter
 - D) Reflektioner och kommentarer
 - E) Tankar om framtiden

Innehållet i utvärderingarna som kunde bidra till svaren på de vägledande frågeställningarna samlades i de olika profilområdena. Profilområdena utgjorde på så vis svar på de vägledande frågeställningarna. Exempelvis blev innehållet i profilområdet *Visioner och mål* ett svar på den vägledande frågeställningen *Vad ville förbunden göra av satsningen?*

3. När profilerna var sammanställda, sammanfördes innehållet i samtliga förbunds profilområden i ett och samma dokument. Allt som stod i profilområdet Visioner och mål i varje förbunds profil sammanfördes alltså i en gemensam profil för alla förbund. Nu blev det uppenbart vad förbunden hade gemensamt och vad som skilde dem åt. Det som var återkommande var det som många förbund hade gemensamt och det som endast förekom någon eller några gånger var mer förbunds-specifikt.
4. Nästa steg var att innehållet i det samlade dokumentet kategoriserades. Varje profilområde försågs alltså med ett antal underkategorier baserat på det ackumulerade innehållet. När kategoriseringen var klar gick det tydligt att urskilja svaren på de vägledande frågeställningarna.

Allmänna reflektioner och iakttagelser

Utvärderingarna ser olika ut. Den ena är inte den andra lik och de varierar i fråga om såväl omfattning som kvalitet. Det är dock uppenbart att kvantitet inte är likställt med kvalitet. Utvärderingarna varierade mellan en och femtiotalet sidor i omfattning. Men en 40 sidor lång utvärdering var sällan lika uttömmande, effektiv och ändamålsenlig som en fem sidor lång motsvarighet. De varierade också i fråga om vad som lyftes fram - vad som ansågs vara väsentligt att utvärdera.

Att utvärderingarna varierar så mycket i fråga om omfattning, kvalitet och innehåll har naturligtvis sina förklaringar. En av de mest uppenbara är att det inte är 81 identiska verksamheter som utvärderats. Tvärtom är det frågan om en synnerligen brokig skara verksamheter.

Specialidrotterna skiljer sig mycket åt, exempelvis när det gäller medlemsantal, föreningsantal, tillgänglighet (materiell, geografisk och anläggningsmässig), resurser, resurskrav, individkrav, organisation, professionalisering, kommersialisering, popularitet och inte minst *mening* med verksamheten.

Distrikten skiljer sig åt i fråga om klimat, natur, befolkningstäthet, idrottsutbud, resurser mm. Därmed ser verksamheterna olika ut, vilket har gjort att handslagssatsningarna sett olika ut. Eftersom verksamheterna fungerar på olika sätt, och Handslagssatsningarna sett olika ut, ser också utvärderingarna olika ut.

Två anmärkningar är värda att göra i anslutning till detta. För det första måste man vara medveten om att denna utvärderings-sammanställning inte är ett uttryck för hur handslagssatsningen gått för en enhetlig, strömlinjeformad, verksamhet. Den är ett uttryck för hur satsningen gått i tusentals olikartade föreningar, samlade i 62 olikartade idrotter och 19 olikartade distrikt. För det andra ska man ha i åtanke att allt som satsningen burit med sig omöjligen kan komma till uttryck i en sammanställning som denna.

Dessutom har utvärderingarna lästs, analyserats och sammanställts av *en person*. *En person* som förmodligen inte skulle uppmärksamma samma saker, på samma vis, som *en annan person*.

Specialidrottsförbundens utvärderingar

I det följande redovisas vad specialidrottsförbunden gav uttryck för i sina utvärderingar när det gällde *Visioner och mål, Strategier, Resultat och effekter, Reflektioner och kommentarer, samt Tankar om framtiden*. Man kan säga att den följande framställningen är en generell redogörelse för vad förbunden ville uppnå, hur de ville uppnå det, vad de gjorde för att uppnå det, vad de uppnådde, vad de tyckte om vad de uppnått och hur de såg på framtiden utifrån de erfarenheter som gjorts.

Kategorierna som lyfts fram i avsnitten här nedan lyfts fram i ordning beroende på hur vanligt det var att förbunden talade om dem. Den vanligaste kategorin av *visioner och mål* kommer alltså först i sammanställningen och den ovanligaste (men förekommande) kommer sist.

Visioner och Mål

Verksamhetsomfattning

Det som förbunden talade mest om när det gällde visioner och mål handlade om *verksamhetens omfattning*. Det var vanligt att de satte upp kvantitativa mål för handslagssatsningen.

Det absolut vanligaste som de uttalade sig om var att de ville få fler att aktivera sig. Framförallt ville de se fler barn och ungdomar i verksamheten. Andra vanliga formuleringar var att de ville knyta till sig fler medlemmar och få fler aktiva medlemsföreningar. Det var också ganska vanligt att de talade om att få fler licensierade och tävlande medlemmar i föreningarna. Några förbund talade om vikten av att försöka behålla de som redan var aktiva i verksamheten eftersom det inte var ovanligt med avhopp i ungdomsåren. Dessutom talade enstaka förbund om att de ville utöka föreningsverksamheten och skapa fler aktiviteter för barn och ungdomar.

Utbildning

Det är uppenbart att *utbildning* var ett viktigt målområde för förbunden. Framförallt talade förbunden om vikten av att utveckla en väl fungerande ledarutbildning och utbilda fler ledare - framförallt ungdomsledare. Det var också vanligt att de talade om att utbilda föreningarna. Enstaka förbund talade om att de ville skapa seminarier

över idrottsgränserna och starta ledarutbildningar på klubbnivå.

Ledare

Som främsta hinder för att kunna engagera fler till att aktivera sig i verksamheten lyfte förbunden fram *ledarbristen*. På ett tidigt stadium var förbunden införstådda med att en säkring av ledarförsörjningen var en absolut förutsättning för att kunna utvidga verksamheten. Ett av de viktigaste målen var därför att rekrytera och utbilda fler ledare. Ett förbund ville göra en inventering av kvinnliga ledare i verksamheten och upprätta en lista över dem för att underlätta att de skulle anlitas.

Satsa på tjejer

När det gällde målgruppsorientering var det många förbund som tyckte det var särskilt viktigt att satsa och fokusera på tjejer. Även här var det vanligt med kvantitativa mål - man ville ha in fler tjejer i verksamheten och skapa en bra balans mellan manliga och kvinnliga aktiva.

Verksamhetsutveckling

En del förbund ville ta tillfället i akt att utveckla och bredda verksamheten - gärna en långsiktig utveckling.

Ett annat målområde var att förbunden ville utveckla ungdomsverksamheten. De ville utveckla den i fler föreningar och de ville att fler föreningar skulle bygga upp en ungdomsverksamhet. Ett förbund ville tillsätta en permanent ledamot i styrelsen med ansvar för barn och ungdomsfrågor.

Former

Några förbund talade om att pröva och utveckla nya aktivitets- och verksamhetsformer som skulle lämpa sig bättre för specifika målgrupper - exempelvis barn och ungdomar. Mer specifikt talade de till exempel om att skapa aktiviteter baserat på barns och ungdomars önskemål och göra det enkelt att leka och spela sporten.

Tävling och elitverksamhet

Det fanns några förbund som satte upp mål som hade med utveckling av tävlings- och elitverksamheten att göra. På detta område kunde formuleringar läsas som handlade om att *skapa en starkare elit, utveckla en tydlig tävlingsidrottsanda, bygga världens bästa landslag* och *höja den fysiska nivån innan puberteten*.

Omfattning av handslagsverksamheten

Några förbund satte upp kvantitativa mål som handlade om att skaffa sig x antal handslagsprojekt och x antal föreningar som engagerade sig i satsningen.

Information

En handfull förbund satte upp mål som hade med information att göra. De ville utveckla informationsmaterial, ta fram och sprida goda exempel, och inspirera föreningar att starta handslagsprojekt.

Anläggningstillgänglighet

Anläggningar och aktivitetsytor var ett annat hinder för verksamhetsutvidgning som förbunden identifierade och ville gör någonting åt. De talade om att stimulera till nybygge av anläggningar, öka kompetensen att bygga faciliteter, och få fler föreningar att söka anläggningsbidrag.

Skolsamverkan

Några förbund lyfte fram att utökad samverkan med skolan var ett prioriterat mål.

Kunskap och erfarenhet

Något förbund tyckte det var viktigt att de och deras föreningar skaffade sig mer erfarenhet av att hantera ekonomi och administration, samt att de skulle skaffa sig mer projekterfarenhet.

Målgrupper

Att nå målgrupper som barn och ungdomar med invandrabakgrund och funktionshindrade var mål som några enstaka förbund satte upp.

Handslagsområden

Några enstaka förbund satte upp mål som hade direkt med handslagsområdena att göra. Exempelvis skulle kampen mot droger intensifieras och avgifterna skulle hållas tillbaka.

Förbunds specifika mål

Det fanns också en hel del mål som var förbunds-specifika, det vill säga mål som endast ett förbund satte upp. Bland dessa återfanns mål som:

- Skapa förutsättningar för föreningarna att förverkliga sina idéer
- Så många föreningar som möjligt skulle få ta del av medlen
- Förståelse skulle skapas för måldokument för barnverksamhet
- Hinder skulle brytas som hade med traditionellt tänkande att göra
- Samarbetet med SISU skulle utvecklas

Strategier

Handslagsprocessen och administration

När det gällde handslagsstrategier, det vill säga hur förbunden ville gå tillväga för att realisera sina mål, talade de framförallt hur de skulle hantera satsningen administrativt och hur genomförandet skulle gå till.

Många av förbunden menade att det var viktigt att hålla administrationen så enkel som möjlig. Något förbund menade också att det var viktigt att handläggningen var snabb och effektiv. En del arbetade fram en arbetsmodell som de bibehöll satsningen igenom. Andra anpassade verksamheten allt eftersom satsningen fortlöpte. Det var en hel del förbund som utformade ansökningsmallar för sina föreningar så de skulle slippa lägga allt för mycket tid och energi på form och formalia. Vissa förbund tillämpade schablonbelopp.

Många förbund tillsatte en styrgrupp, referensgrupp eller arbetsgrupp för att ta hand om den praktiska hanteringen av handslagsatsningen på förbunds nivå. Men ofta var förbundsstyrelsen eller någon annan beslutsinstans, exempelvis en beslutsgrupp, inblandad när det gällde att besluta vilka projekt som skulle få medel.

Flera förbund tyckte det var viktigt att inte rationalisera bort den frihet som handslaget innebar och gjorde det till en strategi att bibehålla friheten i satsningen. Något förbund menade dock att även om de tillät stor frihet i början av satsningen var de tvungna att strama upp riktlinjerna allt eftersom för att satsningen skulle bli hanterlig. Många av förbunden anställde någon att hantera satsningen. Det kunde handla om deltids- eller heltidstjänster som kunde ha beteckningar som *projektledare*, *projektansvarig*, *handläggare*, *ansvarig tjänsteman*, *projektanställd* och *handslagspiloter*.

Specialdistriktsförbunden (SDF) har också spelat en viktig roll i många idrotter. De har stått för utbildningar, stöttat föreningarna, beslutat om tilldelningar och bedrivit uppsökande verksamhet.

Bland det mer specifika kan nämnas att det finns förbund som använt *Riksidrottsförbundets administrativa verktyg*, *undvikit kostsamma rutiner*, *inte hade ansökningsdatum och tillämpat "först till kvarn"* när det gäller fördelningen av medlen.

Information och marknadsföring

När det gäller spridning av information om handslaget och marknadsföring av satsningen har förbunden lagt stor vikt vid att skapa mötesplatser av olika slag. Det har genomförts många konferenser, seminarier, möten, dialoger och liknande inom ramarna för satsningen. I övrigt har kommunikationskanalerna varit (i ordning med den vanligaste först): hemsida, utskick, tidningar, nyhetsbrev, besök, broschyrer och ”mun till mun”.

Områden

Vissa förbund valde att prioritera vissa handslagsområden - och därmed bortprioritera andra. Det område som flest förbund valde att prioritera inom ramarna för satsningen var *samverkan med skolan*. Underligt nog var det samma område som flest förbund valde att prioritera bort. Många av dem som valde att prioritera bort detta område hänvisade sina föreningar till distriktsidrottsförbunden när det handlade om satsningar som gick ut på *intensifierad samverkan med skolan*. Det näst mest prioriterade området var att *satsa på tjejer*. Få förbund prioriterade områdena *kampen mot droger* och att *hålla tillbaka avgifterna*.

Utbildning

Utbildning var också en viktig strategi som det lades stor vikt vid. Det var många förbund som tänkte satsa på utbildning. Framförallt har det varit fråga om ledarutbildningar. Mycket av utbildningssatsningarna har genomförts i samarbete med SISU. Bland utbildningsinsatserna synes även initiativ som mentorsprogram, antidopingutbildningar och framtagande av utbildningsmaterial.

Uppföljning

När förbunden talade om sina strategier handlade det också en hel del om hur satsningen skulle följas upp och hur erfarenheterna skulle tillvaratas. Förbunden tog fram utvärderingsblanketter, mallar och utvärderingsplaner, genomförde utvärderingar med hjälp av externa forskare, stöttade SDFs utvärderingar och genomförde utvärderingsturnéer.

Verksamhet

Förbunden talade också en del om hur de ville arbeta i fråga om specifika verksamheter. Det var några förbund som ville genomföra läger och några ville skapa verksamheter för att åtgärda ”vita fläckar” på den svenska idrottskartan. Det talades också om ny verksamhet, attraktiv verksamhet och idrottsskolor.

Ledare

Ledarproblematiken var som sagt en central fråga i handslagssatsningen. En hel del förbund har prioriterat just satsningar på ledarrekrytering och ledarutveckling. Några förbund har också utbildat ledarteam och satsat på domare.

Verksamhetsutveckling

Verksamhetsutveckling, framförallt i fråga om föreningsutveckling har också stått högt upp på agendan för förbunden. Förutom föreningsutveckling i allmänhet ville förbunden väcka liv i slumrande föreningar, utveckla samarbetet med SDFen, skapa nätverk och samverka över distriktsgränser och anlita föreningsutvecklare.

Ungdomssatsningar

Ungdomssatsningar har också varit någorlunda prioriterade. Framförallt har man velat behålla fler av dem som redan är aktiva. Man har också velat utveckla ungdomsidrotten överlag. Ett förbund ville satsa på de ungdomar vars idrottsintresse vaknat sent.

Rekrytering

En handfull förbund fokuserade särskilt på att stimulera nyrekryteringen av medlemmar.

Övriga prioriteringar

Förbunden gav här och var uttryck för vad de beviljade medel för och vad de inte beviljade medel för. Det kunde handla om arvoden, material, prova på verksamhet, mm. Det var dock få förbund som redan från början bestämde sig för sådana avgränsningar.

Förbundsspecifika strategier

När det gäller förbundsspecifika strategier kan nämnas att det fanns förbund som:

- Prioriterat satsningar på tillgänglighet
- Prioriterat träning av skotteknik
- Testade en ”slussmodell”
- Satsade på framtidens spelare
- Tagit hjälp av ”fixstjärnor”

Resultat och effekter

Områden

Förbunden uppger att det är främst på området *samverkan med skolan* som framgångsrika satsningar ägt rum. Därefter följer i tur och ordning områdena *öppna dörrarna för fler, satsa på tjejnerna, hålla tillbaka avgifterna och kampen mot droger*.

Två förbund uppgav att de inte haft några satsningar på området kampen mot droger. För övrigt var det få som uppgav att det varit några nämnda satsningar på detta område.

Rekrytering

Den effekt av handslaget som det talades allra mest om var nyrekrytering. I stort sett alla förbund talade om hur de nyrekryterat, fått fler medlemmar och fler aktiva.

Mest talades det om nyrekrytering i allmänna ordalag. Näst mest talades det om att man fått fler nya medlemmar. Tredje mest talades det om fler aktiva. Förbunden vittnade också om att nya klubbar hade bildats, man hade nått nya målgrupper och lyckats behålla fler av de redan aktiva i verksamheten längre. Några menade att de tack vare handslaget hade kunnat vända negativa trender som medlemstapp och minskande antal föreningar.

Men bilden var inte enbart positiv i detta avseende, det fanns förbund som inte kunde se en medlemsökning, som inte lyckats nå nya målgrupper, och som inte lyckats bryta sina negativa trender. Relativt sett var det dock få förbund som gav uttryck för att de inte kunde skönja några positiva trender. Generellt sett verkar det som att det är många som har engagerat sig, varit aktiva och blivit medlemmar.

Några förbund menade att även om satsningen förmodligen inneburit ett lyft för verksamheten så var det för tidigt att uttala sig om några ihållande positiva effekter.

Det generella intrycket var överväldigande. Det verkar som att satsningen inneburit ett rejält lyft för idrottsrörelsen rekryteringsmässigt sett.

Utbildning

En av de påtagligaste effekterna av satsningen är att en omfattande utbildningssatsning har ägt rum. Framförallt har ledare utbildats, men andra utbildningar har också varit vanligt förekom-

mande. Många förbund och föreningar har nu fått upp ögonen för vilken resurs SISU faktiskt kan vara sett ur ett utbildningsperspektiv.

Det är inte bara så att utbildningar genomförts. Många förbund har även satsat på att utveckla sina utbildningar. I anslutning till sådana satsningar har exempelvis nya utbildningsmaterial tagits fram och förfinats. Några förbund har dessutom valt att utveckla sin förbundspolicy inom ramarna för satsningen.

Mer specifikt kan nämnas att det finns förbund som har utbildat ledarteam, föräldrar och lärare. De menar också att kunskapsnivån har höjts, samt att en breddning av utbildningsutbudet har ägt rum.

Några få förbund gav uttryck för att de inte hade lyckats utveckla sina utbildningar som de hade hoppats på, och därmed inte nått upp till sina utbildningsmål.

Samverkan

Förbunden vittnar om att samverkan mellan olika organisationer har utvecklats genom satsningen. Tydligast är det att samverkan mellan idrotten och skolan utvecklats avsevärt, vilket gett många positiva effekter.

Det är också vanligt att man lyfter fram att samverkan mellan föreningar inom samma SF och mellan olika SF har tagit flera steg framåt - det är inte bara föreningarna som fått bättre kontakter utan även förbunden sinsemellan. Kontakter och samverkan mellan SF och SDF har också förbättrats.

Dessutom har samverkan utvecklats mellan en rad organisationer utanför skolans och idrottens värld. Som exempel kan samverkan med kommunala förvaltningar och företag nämnas.

Aktiviteter

Aktiviteter som ägt rum inom ramarna för satsningen är många och olikartade. Den absolut vanligaste typen av aktivitet som ägt rum är *prova på* verksamhet. Många barn och ungdomar har fått möjlighet att prova på och fatta tycke för olika idrotter. En vanlig aktivitet har varit läger av olika slag.

Förbunden skriver i övrigt att aktiviteterna har utökats och breddats så att fler har kunnat involveras.

Tillgänglighet

En annan betydelsefull effekt av satsningen är att idrottens tillgänglighet har ökat. Förbunden och dess föreningar har satsat en hel del på utrustning och material. De har också utökat anläggningar och aktivitetsytor. Den geografiska spridningen har förbättrats och de nya resurserna har gjort att avgifterna har kunnat hållas nere.

Vissa förbund har dock upplevt problem när det gäller att öka tillgängligheten. Exempelvis menar man att handslagssatsningen ställt till problem eftersom material, anläggningar och aktivitetsytor inte räcker till för det ökande antal barn och ungdomar som vill engagera sig.

Föreningsutveckling

Många förbund menar att ett omfattande arbete med föreningsutveckling har ägt rum. Föreningarna har blivit mer aktiva och involverade. Det har också blivit vanligare med ett mer långsiktigt tänkande. Några förbund menar att satsningen främjat den demokratiska processen inom föreningarna.

Förbundsspecifika effekter som gått att urskilja när det gäller föreningsutveckling är att föreningarna fått erfarenhet av att arbeta i projektform, sammanhållningen i klubbarna har stärkts, och styrelserna har vaknat till liv.

Handslagsutveckling

De flesta förbund menade att aktiviteten inom handslaget (avseende deltagande individer, deltagande föreningar, projektansökningar och projekt) ökade kontinuerligt under samtliga av satsningens fyra år.

En handfull föreningar menade dock att de upplevde en stegring av aktiviteten år 1 till och med år 3 men att verksamheten planade ut eller gick tillbaka under det fjärde året. För övrigt uppgav en del förbund att inledningen på satsningen var lite trevande för att sedan skjuta fart på allvar.

Specifika effekter i fråga om handslagsutvecklingen var exempelvis att ett förbund uppgav att de sökte medlen minskat kontinuerligt. Ett annat förbund menade att eftersom deras krav på föreningarna ökade efterhand så övergick satsningen från att handla om kvantitet till att handla om kvalitet.

En del förbund kommenterade också om de nått upp till sina mål med satsningen eller inte. Här var det ungefär lika många som uppgav att de

hade gjort det som uppgav att de inte hade gjort det.

Former

Inom satsningen har nya aktivitetsformer prövats, genomförts och implementerats. Förbunden uppgav att de utvecklat nya former, prövat nya former, revitaliserat ”sovande” former och utvecklat nya tävlingsformer. De nya formerna som utvecklades var ofta anpassade till specifika målgrupper. Målgrupperna var tjejer, barn och ungdomar, överviktiga, personer med invandrarbakgrund, personer i vissa bostadsområden, samt aktiviteter för dem som inte kan idrotta regelbundet.

Ledare

Nyrekrytering av ledare är en av de viktigaste effekterna av satsningen. Förbunden menade att en av de stora flaskhalsarna när det gäller nyrekrytering av utövare är ledarbristen. Utan fler ledare hade det inte gått att engagera fler nya utövare. Det verkar som att många förbund har lyckats väl med sina ambitioner att utöka ledarförsörjningen. Det går dock inte med säkerhet att utläsa om nyrekryteringen varit tillräcklig. Några förbund lyfter dessutom fram att ledarbehovet ökat i och med handslagssatsningen.

Förbunden har inte bara rekryterat nya ledare, de har också utbildat sina ledare och utvecklat ledarförsörjningen på andra sätt. Som exempel kan nämnas att ett förbund utvecklat ett tränarnätverk. Ett annat förbund har som nämnts tidigare utvecklat ledarteam i syfte att minska påfrestningarna på ledarna. Ett förbund menar att föreningarna nu har insett vikten av en väl fungerande ledarrekrutering.

Specialidrottsförbundens verksamhet

I utvärderingarna talas det också en del om hur hanteringen av satsningen fungerat från specialidrottsförbundens sida. Överlag verka föreningarna vara nöjda med det stöd de fått även om lite missnöje med olika specifika saker kan urskiljas här och var. De förbund som lyfter fram kritiken av det mer negativa slaget verkar dock ha tagit den till sig på ett bra sätt då de ger uttryck för vad de kan tänkas göra bättre i framtiden. I fråga om negativa värderingar har det i regel handlat om utsagor om att informationen kring handslaget inte varit tillfredställande eller att stödet från förbundet hade kunnat vara bättre.

Barn och ungdomar

En hel del förbund, och många av dess föreningar, verkar ha satsat på en utveckling av ungdoms-

verksamheten. I vissa förbund och föreningar verkar ungdomsverksamheten ha varit eftersatt, men handslaget har inneburit en ”injektion”.

Det är dock inte ointressant att ett förbund menar att intresset från föreningarnas sida för ungdomsverksamhet inte alltid är så stort. Föreningarna är trots allt självständiga och beslutar om sin egen verksamhet, finns det inget intresse eller engagemang kan det vara svårt att åstadkomma en positiv utveckling.

Marknadsföring

I den hårdnande konkurrensen om barn och ungdomars fritid är det viktigt att synas. Med anledning av detta har en del förbund och föreningar satsat på marknadsföring av verksamheten. Av utvärderingarna att döma har satsningarna slagit väl ut. Föreningarna har fått möjlighet att visa upp sig, och sina verksamheter, i olika forum och detta har förhoppningsvis lett till ett större intresse från allmänheten.

Tjejsatsning

En hel del förbund vittnar också om en tillströmning av tjejer till verksamheten. Detta verkar ha uppnåtts bland annat genom öronmärkta tjejsatsningar. Två förbund menar att jämställdhetsarbetet i föreningarna utvecklats och ett förbund menar att rena killidrottsföreningar har startat verksamheter för tjejer.

Idéer och kreativitet

Satsningen har inneburit att nya kreativa idéer har kunnat genomföras. Flera förbund vittnar om att kreativiteten och nytänkandet blomstrat, även om några få förbund menade att nytänkandet hade kunnat vara bättre.

Förbundsspecifika resultat och effekter

Några mer förbundsspecifika resultat och effekter är att:

- Handslaget har blivit en del av föreningarnas begreppsvärld
- Barn och ungdomar har kunnat åka utomlands och träna
- Man har kunnat visa att sporten inte är farlig
- Kommunerna driver vidare en del projekt
- Fler klubbar har börjat se sig själv som en fritidsgård

Könsfördelning och åldersfördelning

När förbunden ombads författa sina utvärderingar ombads de också att precisera hur *könsfördelningen* och *åldersfördelningen* sett ut inom ramarna för satsningen. Det var inte alla förbund som redogjorde för detta. Här följer sammanställningar över hur fördelningarna såg ut i de förbund som uttalade sig.

Specialidrottsförbunden satsningar verkar ha nått *ungdomar* i större utsträckning än barn och killar i större utsträckning än tjejer.

Åldersfördelning och könsfördelning inom ramarna för satsningen

	SF	
Barn (-12) och ungdomar (12-)	Antal	Procent
Mer barn än ungdomar	12	29,3%
Lika många barn som ungdomar	6	14,6%
Mer ungdomar än barn	23	56,1%
Totalt	41	100,0%
Killar och tjejer	Antal	Procent
Mer killar än tjejer	30	61,2%
Lika många killar som tjejer	9	18,4%
Mer tjejer än killar	10	20,4%
Totalt	49	100,0%

Tabell 1

Reflektioner och kommentarer

Förutom att tala om *vad de ville göra av handslagsatsningen, hur de ville göra det, hur de gjort och hur det gått* gav förbunden en hel del omdömen om satsningen också. Dessa omdömen, reflektioner och kommentarer följer i detta avsnitt.

Affektationer och värderingar

Det gick inte att ta miste på att förbunden och dess föreningar var nöjda med satsningen. Framst menade förbunden att föreningarna hade tagit emot satsningen positivt. Här följer några av de värderingar av handslaget som förbunden gav uttryck för:

- Succé
- Mycket givande
- Glädjande
- Positivt att arbeta med handslaget

- Roligt och utvecklande
- Givande och spännande
- SDF ger positiva bilder
- Stimulerande att kunna erbjuda någonting extra
- Handslaget har varit ovärderligt
- Givit oerhört mycket
- Mycket tacksamma över möjligheterna
- Otrolig möjlighet för föreningarna
- Satsningen har varit mycket positiv
- En fantastisk tillgång

Ledare

Något som också var vanligt att förbunden tyckte till om var hur viktigt det var att satsa på ledare. Många förbund menade att ledarna hade varit direkt avgörande för framgång.

Några problem gav man också uttryck för - som att domarbristen fortsatt är ett problem, att vuxna i regel arbetar dagtid och kan inte engagera sig i samarbetet med skolorna, samt att det krävs engagerade ledare i skolorna.

Genomförande

Förbunden hade också en del att säga om själva genomförandet av satsningen. Här var det många förbund som hade kommentarer och reflektioner men det var svårt att urskilja några generella omdömen. Det var dock mer än ett förbund som menade att handslaget hade varit ansträngande och man skulle vara försiktig så att man inte slet allt för hårt på de ideella ledarna. Två förbund menade att de hellre hade sett färre projekt med mer kvalitet än vad som nu blev fallet. Två förbund gav uttryck för att distriktsidrottsförbundens medel var slut när deras föreningar hade "kommit på banan". Annat som enskilda förbund gav uttryck för i fråga om genomförande var följande:

- Bra arbetat av föreningarna
- Det är de som redan var engagerade som engagerar sig mer
- Samma föreningar söker hela tiden för samma saker
- Det har varit tidskrävande
- Många har varit engagerade
- Föreningarna är ovana vid projektarbete

Inställning

Det talades också en del om inställningen till satsningen i utvärderingarna. Några förbund kunde ana en viss projektrötthet hos sina föreningar, det var svårt att få föreningarna att orka med. I övrigt kunde följande förbunds specifika utsagor läsas:

- Svårt att väcka motivation
- Viljan att testa nytt har varit sval

- Rädsla för handslaget eftersom det kan komma att inkräkta på ordinarie verksamhet
- Många föreningar har varit intresserade
- Stort engagemang
- Stor entusiasm
- Glädje och frenesi
- Mycket vilja att göra saker
- Klubbarnas intresse har varit lågt

Administration

Om administrationen av satsningen tyckte vissa att det var trögt i början, samt att planeringen hade kunnat vara bättre. Enskilda förbund tyckte att:

- Det var viss förvirring i början
- Snabb handläggning krävde hårt arbete
- Det borde funnits mer rutiner
- Många ansökningar var direkt dåliga
- Föreningarna tyckte rapporteringen var svår och krävande
- Det var dålig framförhållning

Tillgänglighet

Några menade att tillfredställande av anläggningsbehov och materiella behov var nödvändigt för att nå framgång. Dessutom hävdade något förbund att geografisk utvidgning var resurskrävande.

Kunskap

Kunskapsmässigt menade en del att satsningen gett mycket värdefull erfarenhet. Några hävdade dock att det hade behövts mer kunskap, inte minst i fråga om projektarbete.

Information

Några förbund hade självisikt nog att medge att kommunikationen kring handslaget kunde ha varit bättre.

Kreativitet

En del förbund gav uttryck för att möjligheterna att testa något nytt hade varit positivt. Friheten, menade man, var en av satsningens styrkor. Några förbund menade dock att kreativiteten hade kunnat vara större på en del håll.

Samverkan

Gällande samarbetsparter inom satsningen tyckte flera förbund att det varit positivt att kunna bygga ut kontakterna med skolan. Positiva nätverksbyggen har också genomförts tillsammans med SISU, SDF, andra SF, och föreningar i andra SF.

Resurser

Resursfrågan var en annan sak som man tyckte till om. Det gick inte att urskilja några generella tongångar men det fanns enstaka förbund som menade att:

- Förbundet var för litet för att ha råd att anställa någon
- Handslaget var en enastående resurs
- Föreningar behöver ekonomiskt stöd
- Idéer kräver resurser för att kunna genomföras
- Handslaget är en kortsiktig finansieringskälla
- Medlen gör att man kan göra mer tidigare

Målgrupper

Några förbund var överens om att det var svårt att nå olika målgrupper. Ett förbund menade att det krävs olika strategier för att nå olika målgrupper.

Framgångsfaktorer

Många förbund talade om olika slags framgångsfaktorer, faktorer som bidragit till en framgångsrik satsning. Här följer en lista på framgångsfaktorer som de lyfte fram:

- Besök på distrikts- och föreningsnivå
- Engagemang
- Information via olika kanaler
- Bra ledare
- Medial uppmärksamhet
- Prova på dagar
- Homogena flickgrupper
- Utbildning av ledare
- Inspirationsdagar
- Samarbete mellan föreningar
- Fasta ansökningsdatum
- Enkelhet
- Ungdomsinflytande
- Drivkraft
- Unga ledare
- Fler som delar på arbetet
- Förebilder
- Delaktighet
- Utbildning
- Anläggningar
- Kontakter
- Utrustning och material
- Samverkan med skolan
- Erfarenhet
- Starka lokala sociala miljöer
- Behovsanpassad verksamhet
- Tydlig projekttid
- Genomtänkt metod
- Eldsjälar
- Lyhördhet
- kommunikation

Som synes är framgångsfaktorerna många och olikartade. Det var bara de fem första som mer än

ett förbund gav uttryck för. Framgångsfaktorerna har alltså sett olika ut beroende på specialidrottskontext.

Andra områden som kommenterades

Det fanns även andra områden som kommenterades av flera förbund men det var sällan som några generella tongångar kunde urskiljas. En del omdömen om satsningen handlade om *uppföljning*, *utbildning* och *långsiktighet*. Andra handlade om *föreningsutveckling*, *rekrytering* och *former*. Som avslutning på detta avsnitt redovisas här lite olika förbundsspecifika omdömen:

- Föreningarna behöver stöd
- Personliga möten ger mervärden
- Svårt med så ensidig barn- och ungdomsfokusering
- Dåligt att handslaget inte medger elitstöd
- Ideellt arbete kan vara trögt
- Det är risk att man slutar med annan ekonomisk verksamhet när handslagsresurser tillkommer
- Svårt med barn ur säkerhetssynpunkt
- Det saknas inte idéer
- Få projekt verkar inriktade på förändring av verksamhetsinriktning
- Viktigt att handslagsmedel inte ersätter tjejmöten till förmån för killar
- Frågor har ställts kring vad pengarna egentligen används till
- Hoppas på ett mer kreativt tänk från RF inom Idrottslyftet
- Lätt att ta det extra för givet
- Det kan lätt uppstå avundsjuka
- Föreningarna skulle vilja ha lite ”grädde på moset”
- Föreningarna önskar att de bara hade kunnat få pengarna
- Hoppas på en bättre elit

Tankar om framtiden

Utifrån erfarenheterna från handslagssatsningen gav förbunden uttryck för vilka tankar de hade inför framtiden. Tankarna handlade exempelvis om hur handslagssatsningens effekter skulle förvaltas i framtiden, hur man tänkte arbeta i kommande satsningar (som Idrottslyftet), och hur man tänkte utveckla verksamheten framöver.

Verksamhet

Förbunden talade på lite olika sätt om hur de ville utveckla verksamheten framöver. Några generella mönster gick inte att urskilja men de funderade på att:

- Utveckla internt nätverk för ungdomsledare
- Hålla utvecklingsseminarier
- Genomföra fler fysiska möten
- Samarbeta mer med andra idrotter

- Integrera prova på verksamheten i ordinarie verksamhet
- Hålla mer lokala tävlingar
- Utveckla mer anpassade former

Utbildning

Även i framtiden ansåg förbunden att det var viktigt att satsa på utbildning - framförallt av ledare. Samarbetet med SISU hade fungerat bra och detta ville flera förbund utveckla.

Arbetsformer

Arbetsformerna som tillämpats under handslags-satsningen var också något flera förbund ville arbeta med inför kommande satsningar. Exempelvis fanns det förbund som ville vara noggrannare i planeringsfasen och ta fram en bra handlingsplan. Något förbund vill se hårdare styrning, ett annat ville införa fasta ansökningstider och ett tredje ville tillsätta en arbetsgrupp för att arbeta med satsningar av liknande slag.

Det var några förbund som ville förbättra kommunikationen kring satsningar som handslaget i framtiden. De talade om att informera mer, nå ut bättre och sprida kunskap om bidrag som handslaget.

I framtiden ville några förbund ha stramare tyglar när det gäller uppföljning och utvärdering. Flera förbund såg fram emot den nya statliga satsningen på idrotten som går under namnet "Idrottslyftet".

Rekrytering

Ett antal förbund ville fortsätta företaget med att engagera fler och få fler att stanna kvar i verksamheten. Några förbund talade också om nya målgrupper, exempelvis äldre personer och motionärer.

Tillgänglighet

Tillgängligheten ville man också fortsätta att arbeta med i framtiden. Framförallt talade man om att utveckla anläggnings- och material/utrustningstillgängligheten.

Ledare

Även om många ansåg att handslagsatsningen inneburit en nyrekrytering av ledare menade en del att ledarförsörjningen inte var säkrad och det krävs mer arbete på detta område i framtiden.

Distriktsidrottsförbundens utvärderingar

Här nedan redovisas vad distriktsidrottsförbunden gav uttryck för i sina utvärderingar. Underkategorierna i varje avsnitt lyfts fram i ordning beroende på hur vanligt det var att förbunden talade om dem – den vanligaste först.

Visioner och mål

Målgrupper

Distriktsidrottsförbunden hade stort fokus på olika målgrupper i sina målformuleringar. De vanligaste målgrupperna man ville nå fram till var *tjejer* och *inaktiva*. Personer med *invandrarbakgrund* nämndes av två förbund. Specifika målgrupper som enstaka förbund preciserade var:

- Funktionshindrade
- Barn
- Lärare
- Underrepresenterade grupper
- Äldre barn och ungdomar
- Yngre barn och ungdomar

Samverkan

Att utveckla samverkan med andra organisationer och institutioner var ett högprioriterat mål för många förbund. Framförallt talade förbunden om att utveckla samverkan med skolan.

Genomförande

En hel del målformuleringar hade med själva genomförandet av satsningen att göra. Några förbund ville ge sina föreningar stor frihet inom ramarna för satsningen. Några hade som mål att stötta sina föreningar. Enstaka förbund ville ge råd och kontrollera under satsningen. Det fanns också förbund som talade om vikten av enkelhet vid hanteringen och kontinuerlig administrativ utveckling.

Bredd

Det talades en hel del om *bredd* i målformuleringarna. Det talades om att verksamheten skulle breddas, att alla idrotter skulle vara med, att utbudet skulle breddas, samt att det skulle finnas mer än en idrott på varje skola.

Fysisk aktivitet

Flera förbund deklarerade att de hade som mål att öka den fysiska aktiviteten för barn och ungdomar. Några förbund kvantifierade målen. Ett förbund menade att de ville skapa bestående intresse.

Kvantitativa mål

Även hos distriktsidrottsförbunden var det vanligt med kvantitativa mål av olika slag. De ville att x antal föreningar skulle engagera sig, att x antal projekt skulle genomföras, att x antal ansökningar skulle formuleras, etc.

Former

Bland de vanligare målen var också att hitta, utforma och pröva nya former.

Rekrytering

Rekrytering av olika slag var också vanliga mål. Framförallt ville förbunden rekrytera nya ledare till verksamheten men det talades också om att man ville ha fler som aktiverar sig och fler som fortsätter vara aktiva.

Tillgänglighet

Några av förbunden menade att det var viktigt att öka idrottens tillgänglighet, inte minst i fråga om geografisk spridning.

Övriga målområden

Andra förekommande målområden var kunskap, utbildning, markandsföring, information och långsiktighet. Inom dessa målområden var det endast några enstaka förbund som uttalade sig. Inom dessa områden kunde man läsa att det fanns förbund som ville:

- Åstadkomma erfarenhetsutbyten
- Utveckla synen på barnidrotten
- Utbilda ledare
- Utveckla utbildningar
- Marknadsföra de små idrotterna
- Få idrotterna att visa upp och presentera sig
- Sprida information
- Verka för bestående verksamhetsförändringar

Strategier

Information

De vanligaste strategiska satsningarna som förbunden gjorde hade med information att göra. Många av förbunden lade stor vikt vid att genomföra, och närvara vid, konferenser, seminarier och andra möten där information om handslaget spreds, föreningarna inspirerades, och erfarenheter från satsningen ventilerades.

Förutom möten och konferenser använde sig förbunden av följande informationskanaler (den vanligaste först):

- Utskick
- Hemsida
- Besök
- E-mail

- Information till massmedia
- Nyhetsbrev
- Annonssblad
- Tidning
- Kontaktnät (mun till mun)
- I samband med aktiviteter
- Dokumentbank
- Handläggare
- Kurskatalog
- Folder
- Informationsblad
- Rektorsträffar
- Kommunträffar
- Verksamhetsberättelser

Administration

Ett annat viktigt strategiskt område var administrationen av satsningen. Många förbund arbetade utifrån ledordet *enkelhet*.

Flera förbund tillsatte en *arbetsgrupp* till att arbeta med hanteringen av satsningen. Det fanns förbund som tillsatte konsulenter, handläggare och annan personal till satsningen. Något förbund försökte genomföra handläggningen av ansökningarna så snabbt som möjligt. Ett förbund tillämpade principen ”först till kvarn” i fråga om beviljande av ansökningar.

Prioriteringar

Strategierna handlade också en del om prioriteringar. I vissa fall lyfte förbunden fram vad de särskilt prioriterade - som att de prioriterade verksamhet i närhet till skolan, att de prioriterade nya föreningar eller att de prioriterade jämställdhetsprojekt. Men det var vanligare att förbunden lyfte fram sådant som hade lägre prioritering i deras satsning. Det vanligaste var att projekt som inkräktade på undervisning i skolämnet *idrott och hälsa* gavs låg prioritet. Andra satsningar som hade låg prioritet i enstaka förbund var:

- Turneringar och liknande
- ”Elevens val”
- Satsningar på befintliga lag
- Satsningar där barnen var sekundär målgrupp
- Arvoden
- Resor
- Utbildning
- Lokaler
- Material
- Administration
- Läger
- Förnyade ansökningar

Målgrupper

När det gällde satsningar på specifika målgrupper hade förbunden lite olika prioriteringar. Några förbund satsade särskilt på inaktiva barn och ungdomar. Enstaka förbund satsade särskilt på:

- Icke medlemmar
- Personer med invandrarbakgrund
- Tjejer
- ”Stökiga” killar
- Socialt utsatta
- Funktionshindrade

Aktiviteter och former

Förbunden lade också upp strategier som hade med aktiviteter och former att göra. De såg gärna att det utvecklades: enkla former, prova på verksamhet, verksamheter i anslutning till skoldagen, barnvänlig pedagogik, lekfull verksamhet, ett brett utbud, mm.

Kriterier

En del förbund satte också upp kriterier för verksamheten. Exempelvis beviljades bara projekt som nådde nya målgrupper, som tillämpade nya metoder, som var långsiktiga, som bestod av fysisk aktivitet, mm.

Utbildning

En hel del förbund satsade på utbildning. Utbildningar skulle tas fram och utvecklas. Folkbildningen skulle bli mer framträdande i verksamheten. Samverkan skulle ske med SISU när det gällde utbildningar och ledarutbildningar skulle äga rum.

Samverkan

Förbunden vill också arbeta strategiskt med att utöka samverkan inom idrotten, samt mellan idrotten och andra organisationer/institutioner. De talade bland annat om att de ville utveckla samverkansnätverk.

Tillgänglighet

Att öka idrottens tillgänglighet materiellt och geografiskt stod högt på några förbunds önskelista.

Resultat och effekter

Rekrytering

De påtagligaste och mest positiva effekterna som förbunden kunde urskilja har med nyrekrytering att göra. Många förbund vittnar om att nya målgrupper har nåtts genom satsningen. Det är också många som kan se medlemsökningar i föreningarna. De menar över huvudtaget att de

nått många och att barn och unga har blivit mer fysiskt aktiva till följd av satsningen. Det finns också förbund som sett att fler fortsätter att vara aktiva längre.

Även om de positiva effekterna dominerar när det gäller nyrekrytering finns det också förbund som menar att de som deltagit inte med automatik blivit medlemmar i föreningarna.

Samverkan

Samverkan mellan idrotten och skolan – framförallt mellan föreningarna och skolan – har utvecklats till det bättre enligt många förbund. Många menar att samverkan mellan föreningarna och skolan fungerat bra.

Men det är inte bara samverkan med skolan som utvecklats, kontaktnätverk mellan föreningar, förbund, SISU och kommuner har också utvecklats enligt många förbund.

Samverkans effekterna verkar ha varit övervägande positiva. Det finns dock de som haft en del problem, framförallt gällande samverkan med skolan. De som haft problem menar exempelvis att det varit svårt att nå fram till skolorna, att skolföreningarna sällan varit med, samt att skolorna inte alltid varit så engagerade i satsningen. Här följer några samverkans effekter som enstaka förbund gav uttryck för:

- Föreningarna har blivit en viktig resurs för skolan
- Föreningarna har insett vikten av samverkan med skolan
- Skolan och idrottsföreningarna har närmat sig varandra
- Handslaget har blivit ett naturligt inslag i skolan
- Det ideella och det offentliga har närmat sig varandra
- Samverkan inom kommunerna har ökat
- Det är ovanligt med samverkan mellan föreningar
- Det har funnits många positiva idrottslärare

Aktiviteter

I fråga om aktiviteter har det varit mycket prova på verksamhet i skolorna. Utbudet av fysiska aktiviteter i skolan utökats. Inom många idrotter har anpassade former utvecklats och prövats.

Förbunden menar vidare att det funnits många tillfällen för barn och ungdomar att prova på olika idrotter. De verkar ha kunnat delta utifrån sina egna förutsättningar i stor utsträckning. Dessutom har skolan fått avlastning när det gäller den fysiska aktiviteten. Enstaka förbund har identifierat

följande effekter i fråga om aktiviteter:

- Många olika upplägg
- Enstaka och regelbundna aktiviteter
- Mer idrott i skolan
- Mer spontanidrott på rasterna
- Till största delen ny verksamhet
- Redan aktiva har kunnat prova något nytt
- Idrottsskolor har startats
- Aktivitet har gått före färdighet
- Efterfrågan på fysisk aktivitet har ökat från eleverna
- Eleverna har inte deltagit så mycket vid verksamhetsutformningen

Verksamhetsutveckling

Förbunden ser också en hel del positiva effekter på verksamheten. Framförallt menar man att *föreningsutveckling* ägt rum. Några förbund vittnar om hur sovande idrottsföreningar fått nytt liv - inte minst skolidrottsföreningar. Man menar också att nya verksamheter har utvecklats.

Administration och kommunikation

I en del förbund menar man att administrationen av handslaget varit ganska krävande, det har tagit på såväl tiden som orken. Överlag verkar det som föreningarna varit nöjda med förbundens information, kommunikation och stöd. Men det finns givetvis även de som menar att det finns saker att förbättra framöver. Exempelvis vittnar enstaka förbund om att uppföljningsinsatserna hade kunnat vara bättre, att utbetalningarna kommit för sen, samt att det varit besvärligt att söka och redovisa bidraget.

Marknadsföring

Positiva marknadsföringseffekter har varit att idrotterna har fått möjlighet att visa upp sig under skoltid. Genom denna möjlighet har de kunnat nå målgrupper som tidigare varit otillgängliga. Två förbund menade att det har varit svårt att intressera pressen för satsningen.

Tillgänglighet

Idrottens tillgänglighet har utökats i och med satsningen. Distriktsidrottsförbunden menar att den geografiska spridningen varit god eftersom det varit satsningar i de flesta av distriktens kommuner. Man menar också att kommuner investerat i fler anläggningar och mer *utrustning* och *material* har införskaffats.

Intresse och engagemang

En del förbund talade om hur intresset och engagemanget för satsningen har varit. Det var svårt att identifiera några generella effekter men här följer några effekter som specifika förbund gav

uttryck för:

- Stort massmedialt intresse
- Skolan har inte alltid varit engagerad
- Gensvaret var över förväntan
- Intresset har ökat varje år
- Intresset från föreningarna har varit stort
- Brist på intresse från barnen
- Engagerade deltagare
- Kommunernas engagemang skiftar
- Skolans engagemang har varit lågt
- Entusiasmen har ökat

Ledare

I fråga om ledare var det många förbund som vittnade om en nyrekrytering av ledare. Två förbund påpekade dock att även om nyrekrytering ägt rum så är behovet fortsatt stort.

Kunskap och erfarenhet

Förbunden menar att de och deras föreningar har gjort många erfarenheter och samlat på sig mycket kunskap genom satsningen. De har samlat på sig goda exempel, byggt idébanker och fått mer projektvana. Dessutom har utbildningar av ledare och lärare ägt rum. SISU har varit högst delaktiga i utbildningarna.

Kreativitet

En hel del talade om satsningens kreativa kraft. De talade om hur nya idéer har kunnat genomföras, att kreativiteten har frodats, samt att satsningen bidragit till nytänkande.

Långsiktighet

Precis som hos specialidrottsförbunden är det en del SF som har svårt att uttala sig om mer långsiktiga effekter så nära in på satsningens slut.

Generella effekter

Flera förbund talar om att satsningarna har bidragit till en bättre folkhälsa. Några menar att gemenskapen mellan eleverna har ökat. Andra generella effekter som enstaka förbund gav uttryck för var:

- Positiva idrottspolitiska effekter
- Skolans personal har blivit mer motiverad
- Skolklimatet har förbättrats
- Förbättrade kontakter med barn och ungdomar
- Undervisningen har berikats
- Ökad förståelse
- Harmonisk skolmiljö
- Skolan tar mer ansvar
- Friskare, piggare och gladare barn
- Barn och ungdomar har träffat människor utanför skolans värld
- En utvecklad syn på barnidrott

- Barnen har fått en relation till föreningslivet
- Mer goodwill

Könsfördelning och åldersfördelning

Även distriktsidrottsförbunden ombads precisera hur könsfördelningen och åldersfördelningen sett ut inom ramarna för satsningen. Det var inte alla DF som redogjorde för detta. Här följer dock sammanställningar över hur fördelningarna såg ut i de förbund som uttalade sig.

Distriktsidrottsförbundens satsningar verkar ha nått *barn* i större utsträckning än ungdomar och *killar* i större utsträckning än tjejer.

Åldersfördelning och könsfördelning inom ramarna för satsningen

	DF	
	Antal	Procent
Barn (-12) och ungdomar (12-)		
Mer barn än ungdomar	17	100,0%
Lika många barn som ungdomar	0	0,0%
Mer ungdomar än barn	0	0,0%
Totalt	17	100,0%
Killar och tjejer	Antal	Procent
Mer killar än tjejer	8	57,1%
Lika många killar som tjejer	4	28,6%
Mer tjejer än killar	2	14,3%
Totalt	14	100,0%

Tabell 2

Reflektioner och kommentarer

Ledare

Ledarförsörjningen har varit en kritisk punkt i handslagssatsningarna - något som många distriktsidrottsförbund kommenterar i sina utvärderingar. Många har upplevt att ledarbristen har varit ett problem genom hela satsningen.

Idrottsverksamheten i samverkan med skolan har ägt rum en del på dagtid och detta har ställt till problem. Det är svårt att engagera ledare på dagtid och i de fall det varit möjligt har det blivit nödvändigt med ekonomisk kompensation.

Ett förbund uttryckte oro över att dess föreningar menat att satsningen sliter på ledarna vilket gör att den reguljära verksamheten blivit lidande. Förbunden gav även ledarna en del omdömen av allmänare slag, som att de varit kunniga och duktiga.

Samverkan

En hel del av omdömena handlade om samverkan, framförallt samverkan med skolan. Många förbund hade fått positiva erfarenheter av samverkan och ville satsa mer på detta i framtiden. Andra omdömen om samverkan var:

- Idrottsrörelsen har en roll att spela i skolan
- Skolorna tycker det är bra att de fått kontakt med föreningarna
- Samverkan kräver att alla samarbetar
- Samarbetet med SISU har fungerat bra
- Ibland har ledarna inte haft skolans förtroende

Handslaget

Förbunden lämnade även en del allmänna omdömen om handslagssatsningen i sig. De tyckte bland annat att det varit en positiv arbetsuppgift, att friheten varit bra, att projekten överträffat förväntningarna, samt att satsningen upplevts positivt. Ett och annat negativt omdöme fälldes också, men de positiva dominerade klart.

Genomförande

Om själva genomförandet tyckte flera förbund att det varit ganska tidskrävande. Enskilda förbund gav uttryck för att det tyckte att:

- Det hade inneburit mycket extraarbete
- Systemet med fysiska möten hade fungerat jättebra
- Satsningen låg rätt i tiden
- Det hade varit arbetsamt
- De hade varit rädda att föreningarna inte skulle orka med – men det gjorde de

Framgångsfaktorer

Det talades också en del om faktorer som varit förutsättningar för den framgång de upplevt. Det var framförallt tre faktorer som lyftes fram: dialog, planering och engagemang.

Engagemang

Engagemanget inom satsningen verkar ha varit av skiftande natur. Ett förbund menade att det var svårt att engagera föreningar och skola, ett annat menade att lärarna hade kunnat vara mer engagerade och ett tredje tyckte att ledarna kunde ha varit mer engagerade.

Uppföljning

Uppföljningsproblematiken var också något som förbunden brottades en hel del med. En del tyckte det var svårt att genomföra uppföljningar på grund av att man inte visste hur man skulle kvantifiera aktiviteten. Enstaka förbund menade att: *samtal säger mer än skriftliga rapporter, önskvärd statistik har inte inhämtats, samt att utförliga uppföljningar kommer att äga rum längre fram i tiden.*

Tillgänglighet

Det förekom en del reflektioner kring idrottens tillgänglighet. Framförallt var förbunden oroade över anläggningsfrågan – att anläggningarna helt enkelt inte räcker till för att tillfredsställa det ökande behovet av aktivitetsytor. Ett förbund menade att behovet av utrustning var fortsatt stort.

Övriga reflektioner

En rad andra reflektioner förekom i utvärderingarna men de berörde inte samma områden i lika stor utsträckning som reflektionerna ovan. Några förbundsspecifika reflektioner är dock värda att lyfta fram:

- Långsiktigheten kan och bör förbättras
- Dokumentationen inom satsningen har varit bristfällig
- Det krävs god kommunikation för att nå ut till skolor och föreningar
- Utbudet hade kunnat vara bredare
- Föreningarna vill ha mer stöd och besök
- Ekonomiska tillskott är en förutsättning för fortsatta satsningar
- Politiska beslutsunderlag bör utarbetas
- Det är svårt att nå unga personer
- Det råder brist på kunskap om projektarbete

Tankar om framtiden

Hantering och administration

Hanteringen har många gånger fungerat bra men en hel del förbund menar att det finns en del att arbeta med i framtiden. Hur de vill utveckla hanteringen varierar dock en hel del från förbund till förbund. Det enda som fler än ett förbund gav uttryck för att de ville förbättra var att de ville se mer *struktur* och *utvecklade redovisningar*. I övrigt gav enstaka förbund uttryck för att de ville:

- Förenkla
- Förtydliga
- Göra regelbundna besök
- Ha mer frihet
- Lyssna mer på föreningarnas behov
- Arbeta mer lokalt
- Ha bättre kontroll över vad pengarna används till
- Utveckla dokumentationen
- Införa beslutsdatum
- Tillsätta en koordinator
- Sätta upp bra mål
- Ha rätt kontaktpersoner
- Utveckla ansökningsförfarandet
- Ha längre projektperioder
- Ha större projekt
- Genomföra kompetensutveckling

Framgångsfaktorer

Förbunden talade också om framgångsfaktorer i framtida satsningar. Flera förbund talade om vikten av att *förankra* satsningen i alla led – inte

minst i skolan. *Delaktighet* var en framgångsfaktor som flera nämnde, *planering* var en annan. Framgångsfaktorer som enskilda förbund lyfte fram var:

- Realistiska mål
- Samverkan
- Information
- Dialog
- Enkelhet
- Tydlighet
- Engagemang
- Ledare
- Marknadsföring

Samverkan

Att utöka samverkan i framtiden talade förbunden också en hel del om – exempelvis föreningar i mellan. De gav också uttryck för hur samverkan kunde förbättras. Förbunden hade lite olika tankar kring hur detta kan gå till. Exempelvis funderade man på att:

- Tydliggöra ansvarsfördelningen
- Göra påtryckningar mot kommunerna
- Utforma tydliga instruktioner för hur man arbetar mot skolan
- Diskutera skolans roll
- Verka för ömsesidighet
- Satsa på kommunal samordning av projekt
- Planera tillsammans med skolan

Långsiktighet

Det talades en hel del om hur viktigt det var med långsiktighet. Flera förbund menade att man skulle ha större fokus på varaktighet i framtiden. Det verkade som att många inom idrotten, och bland samverkansparterna, ville fortsätta att utveckla verksamheterna som initierats inom ramarna för satsningen.

Aktiviteter och former

Förbunden funderade också på hur aktiviteterna och formerna kunde utvecklas i framtiden så att de blev effektivare och mer ändamålsenliga. Det fanns ingen stor enighet om hur man skulle åstadkomma detta, utan enskilda förbund menade att de ville:

- Ha mindre grupper så att fler blir delaktiga
- Ha mer aktiviteter i skolan
- Ha blandade aktiviteter
- Ha roliga och lekfulla aktiviteter
- Ha ett stort urval av aktiviteter
- Att alla ska kunna vara med och lyckas
- Satsa på äldre ungdomar så hänger de yngre med
- Ha barnen i fokus
- Inrikta sig på äldre

Ledare

Ledarförsörjningen ville de också fortsätta att arbeta med. Det talades om att säkra ledarförsörjningen, att använda de bästa ledarna i skolorna, samt att arvodera ledarna så att de kan ställa upp i större utsträckning.

Kommunikation

Kommunikationen är något som flera förbund anser fungerat mindre bra och de vill fortsätta att arbeta med att utveckla denna i framtiden.

Övriga tankar om framtiden

Mindre vanliga, men förekommande, tankar om framtiden var följande:

- Vi måste motivera, engagera och stimulera
- Nya satsningar måste få tid på sig
- Anläggningstillgängligheten måste förbättras
- Underlag för politiska beslut måste tas fram

Sammanfattning

Specialidrottsförbunden

Visioner och mål

Gällande visioner och mål talade förbunden mest om att utöka verksamhetens omfattning - framförallt ville de få fler att börja röra på sig. Andra viktiga mål hade med *utbildning, ledarrekrytering, målgrupper, verksamhetsutveckling och utveckling av nya former* att göra.

Strategier

Strategierna handlade en hel del om hur genomförandet av satsningen skulle gå till. Strategier lades upp gällande information och marknadsföring. Vissa områden prioriterades högre än andra - samverkan med skolan var det område som flest förbund prioriterade både högst och lägst.

Resultat och effekter

Den effekt av handslaget som det talades allra mest om var nyrekrytering. I stort sett alla förbund talade om hur de nyrekryterat, fått fler medlemmar, och fler aktiva.

Förbunden uppgav att det främst var på området *samverkan med skolan* som framgångsrika satsningar ägt rum. Andra betydelsefulla effekter var att utbildningssatsningar ägt rum, att samverkan mellan olika organisationer har utvecklats, samt att idrottens tillgänglighet har ökat. Dessutom menar många förbund att ett omfattande arbete med föreningsutveckling ägt rum. Nyrekrytering av ledare är en annan av de viktigaste effekterna. Aktiviteterna som ägt rum inom ramarna för satsningen är många och olikartade. Den absolut vanligaste typen av aktivitet som ägt rum är *prova på* verksamhet.

SFens satsningar verkar ha nått *ungdomar* i större utsträckning än barn och *killar* i större utsträckning än tjejer.

Reflektioner och kommentarer

Förbunden och deras föreningar var nöjda med satsningen. De tyckte det var viktigt att satsa på ledare. Om administrationen av satsningen tyckte vissa att det var trögt i början, samt att planeringen hade kunnat vara bättre. Några menade att tillfredställa anläggningsbehov och materiella behov var nödvändigt för att nå framgång. Kunskapsmässigt menade en del att satsningen gett mycket värdefull erfarenhet. Några förbund hade självinsikt nog att medge att kommunikationen

kring handslaget kunde ha varit bättre. En del förbund gav uttryck för att möjligheterna att testa något nytt hade varit positivt. Gällande samarbetsparter inom satsningen tyckte flera förbund att det varit positivt att kunna bygga ut kontakterna med skolan.

Tankar om framtiden

Förbunden talade på lite olika sätt om hur de ville utveckla verksamheten framöver. Även i framtiden ansåg förbunden att det var viktigt att satsa på utbildning - framförallt av ledare. Ett antal förbund ville fortsätta företaget med att engagera fler och få fler att stanna kvar i verksamheten. Tillgängligheten ville man också fortsätta att arbeta med i framtiden. Även om många ansåg att handslagsatsningen inneburit en nyrekrytering av ledare menade en del att ledarförsörjningen inte var säkrad och det krävs mer arbete på detta område i framtiden.

Distriktsidrottsförbunden

Visioner och mål

Förbunden hade stort fokus på olika målgrupper. Dem man framförallt ville nå fram till var *tjejer* och *inaktiva*. Utveckling av samverkan med andra organisationer var ett annat högprioriterat mål. En del mål hade med genomförandet av satsningen att göra. Några ville ge sina föreningar stor frihet. Flera förbund deklarerade att de hade som mål att öka den fysiska aktiviteten för barn och ungdomar. Bland de vanligare målen var också att utforma och pröva nya aktivitetsformer. Rekrytering av olika slag var också vanliga mål. Några menade att det var viktigt att öka idrottens tillgänglighet.

Strategier

De vanligaste strategiska satsningarna som förbunden gjorde hade med information att göra. Ett annat viktigt strategiskt område var administrationen av satsningen - många arbetade utifrån ledorder *enkelhet*. Strategierna handlade också en del om prioriteringar. Det vanligaste var att projekt som inkräktade på undervisning i skolämnet *idrott och hälsa* gavs låg prioritet. Förbunden lade också upp strategier som hade med aktiviteter och former att göra. De såg gärna att det utvecklades: enkla former, prova på verksamheter, verksamheter i anslutning till skoldagen, mm. En hel del förbund satsade på utbildning. De ville också arbeta strategiskt med att utöka samverkan inom idrotten, samt mellan idrotten och externa organisationer. Att öka idrottens tillgänglighet var också en vanlig strategi.

Resultat och effekter

De mest positiva effekterna hade med rekrytering att göra. Många vittnade om att nya målgrupper har nåtts, samt att medlemsökningar har ägt rum i föreningarna. Samverkan mellan idrotten och skolan har utvecklats till det bättre enligt många. I fråga om aktiviteter har det varit mycket *prova på* verksamhet i skolorna. Förbunden såg också en hel del positiva effekter på verksamheten. Framförallt menade man att *föreningsutveckling* ägt rum. Överlag verkar det som föreningarna varit nöjda med förbundens information, kommunikation och stöd. Positiva marknadsförings-effekter har varit att idrotterna har fått möjlighet att visa upp sig under skoltid och därigenom nått målgrupper som tidigare varit otillgängliga. Idrottens tillgänglighet har överlag utökats i och med satsningen. I fråga om ledare var det många som vittnade om en nyrekrytering av ledare. De menar också att de och deras föreningar har gjort många erfarenheter och samlat på sig mycket kunskap genom satsningen. En hel del talade om satsningens kreativa kraft. De talade om hur nya idéer har kunnat genomföras, att kreativiteten har frodats, samt att satsningen bidragit till nytänkande.

Distriktsidrottsförbundens satsningar verkar har nått *barn* i större utsträckning än ungdomar och killar i större utsträckning än tjejer.

Reflektioner och kommentarer

Ledarförsörjningen är något många förbund kommenterade i sina utvärderingar. Många hade fått positiva erfarenheter av samverkan och ville satsa mer på detta i framtiden. De lämnade även en del allmänna omdömen om handslagssatsningen i sig - framförallt positiva. Det talades också om faktorer som varit förutsättningar för framgång - tre särskilt viktiga faktorer lyftes fram: dialog, planering och engagemang. Det förekom en del reflektioner kring idrottens tillgänglighet. Framförallt var förbunden oroade över anläggningsfrågan - att anläggningarna inte räcker till för att tillfredställa det ökande behovet av aktivitetsytor.

Tankar om framtiden

Förbunden menade att det finns en del att arbeta med i framtiden när det gäller hanteringen av satsningen. Fler än ett förbund gav uttryck för att de ville se mer *struktur* och *utvecklade redovisningar* i framtiden. De talade också om framgångsfaktorer i framtida satsningar. Flera talade om vikten av att *förankra* satsningen i alla led – inte minst i skolan. *Delaktighet* var en

framgångsfaktor som flera nämnde, *planering* var en annan. Att utöka samverkan i framtiden talade man också en del om. Det talades även en del om hur viktigt det är med långsiktighet. Förbunden funderade också på hur aktiviteterna och formerna kunde utvecklas i framtiden så att de blev effektivare och mer ändamålsenliga. De ville också fortsätta att arbeta med att utveckla ledarförsörjningen.

RIKSIDROTTSFÖRBUNDET

Idrottens Hus, 114 73 Stockholm • Tel: 08-699 60 00 • Fax: 08-699 62 00
E-post: riksidrottsforbundet@rf.se • Hemsida: www.rf.se

